ROCZNIK

1927-1928

100

SZKOŁA
PRZEMYSŁU
GRAFICZNEGO
W WARSZAWIE

Akc. Nr. 1725, 33/34
B.

ROCZNIK
SZKOŁY PRZEMYSŁU GRAFICZNEGO W WARSZAWIE

5409
III
czasop.
1927/1928

Wydając pierwszy Rocznik ilustrujący pracę i życie wewnętrzne Szkoły Przemysłu Graficznego za okres roku szkolnego 1927-1928, pragniemy za jego pośrednictwem nawiązać bliższy kontakt ze społeczeństwem, zobrazować w skromnych zarysach cele i dążenia pierwszej tego typu uczelni w kraju, wyniki jej pracy i realizację wysiłków na drodze kształcenia pracowników, którzy, — wierzymy, — staną się w przyszłości podwaliną naszego przemysłu graficznego.

Biblioteka Jagiellońska
1003046932

Szkoła Przemysłu Graficznego, znajdując się w stadjum organizacyjnem, zmuszona torować i ustalać linje wytyczne swego właściwego rozwoju, zdaje sobie sprawę z ogromu oczekujących ją prac i wysiłków; nie wątpi jednak, iż w tych jej wysiłkach, mających na celu podniesienie poziomu przemysłu graficznego, spotka ona ze strony społeczeństwa i czynników zainteresowanych, poparcie w jej dążeniach, a wyniki jej pracy poddane zostaną krytyce rzeczowej.

5409

BUDYNEK
PRACOWNI
SZKOLNYCH

SPRAWOZDANIE
Z DZIAŁALNOŚCI SZKOŁY PRZEMYSŁU GRAFICZNEGO W WARSZAWIE
ZA ROK SZKOLNY 1927-28

SZKOŁA Przemysłu Graficznego istnieje na zasadzie koncesji udzielonej przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Towarzystwu Kształcenia Zawodowego Grafików reskryptem z dnia 9 czerwca 1926 r. za № III DR. 8659/26.

Uroczyste otwarcie Szkoły nastąpiło w dniu 20 września 1926 r., zatem rok szkolny 1927-28 jest drugim rokiem istnienia Szkoły.

Szkoła ma na celu teoretyczne i praktyczne przygotowanie pracowników dla potrzeb przemysłu graficznego w zakresie drukarstwa, litografji i fotochemigrafji. Zadanie powyższe Szkoła opiera przedewszystkiem na celowo zorganizowanej pracy uczniów w odpowiednio wyposażonych w pomoce naukowe pracowniach.

SKŁADACZ
PRZY PRACY

Nauka w Szkole obejmuje kurs 3-letni. Przed uzyskaniem świadectwa ukończenia Szkoły uczniowie obowiązani są do odbycia jednorocznej praktyki w zakładach przemysłowych graficznych.

Szkoła mieści się przy ulicy Składowej 3, w gmachu stanowiącym własność Muzeum Przemysłu i Rolnictwa i zajmuje do swego wyłącznego użytku 4-ro piętrową oficynę przeznaczoną na pracownie szkolne, oraz korzysta z sal wykładowych w budynku szkolnym Muzeum Przemysłu i Rolnictwa.

Nieodpowiednie warunki rozmieszczenia i urządzenia sal szkolnych w budynku warsztatowym, niedostateczna ilość tych pomieszczeń w stosunku do potrzeb technicznych Szkoły, stają na przeszkodzie w należytym rozwoju już istniejących działów, oraz nie pozwalają na uruchomienie nowych niezbędnych działów (introligatorstwo), które łącznie z już istniejącemi, pozwoliłyby Szkole ogarnąć całokształt potrzeb przemysłu graficznego w zakresie kształcenia zawodowego.

Jedynym radykalnym rozwiązaniem tych trudności będzie pozyskanie w niedalekiej przyszłości nowego gmachu dostosowanego do potrzeb Szkoły, którego budowa rozpoczęta została w sezonie budowlanym 1928 roku.

ROK szkolny rozpoczął się w dniu 1 września 1927 r. nabożeństwem w kościele Św. Piotra i Pawła na Koszykach. Normalne zajęcia szkolne podjęte zostały w dniu 2 września.

W sprawozdawczym roku szkolnym, jako w drugim roku swego istnienia, Szkoła posiadała charakter rozwojowy i czynną była w składzie 2-ch klas zasadniczych: I-ej z dwoma oddziałami równoległymi oraz klasy II-ej. Ogółem czynnych było 3 oddziały. Pod względem nauczania zawodowego szkoła składała się z działów: drukarskiego, kształcącego składaczy i maszynistów drukarskich, litograficznego—kształcącego rysowników, przedrukarzy i maszynistów litograficznych i offsetowych, oraz fotochemigraficznego — kształcącego fotografów i trawiaczy.

Do egzaminów wstępnych do kl. I-szej zgłosiło się 64 kandydatów.

Nowo wstępujący kandydaci posiadali przygotowanie w zakresie 7-mio klasowej Szkoły powszechnej, bądź też 3-ch klas gimnazjalnych.

Wszyscy kandydaci poddani zostali sprawdzającym egzaminom z języka polskiego, arytmetyki i rysunków odręcznych.

W wyniku przeprowadzonych egzaminów przyjętych zostało do klasy I-szej 49 uczniów. Łącznie z uczęszczającymi w poprzednim roku szkolnym, liczba uczniów w poszczególnych klasach w r. szk. 1927-28 przedstawiała się jak następuje:

w klasie	Ia	Ib	II	Razem
dn. 15.IX	28	26	39	93
w końcu roku szkolnego . .	21	25	39	85

Jak widać z powyższego zestawienia, ubyło w ciągu roku 8 uczniów wyłącznie z klasy I-ej, stanowiących najsłabszy element, nieodpowiadający wymaganiom Szkoły. Do końca roku szkolnego uczęszczało zatem 85 uczniów, co stanowi 91,4% ogółu zapisanych na początku roku szkolnego uczniów.

Podział tych uczniów podług obranego zawodu był następujący:

w klasie	Ia	Ib	II	Razem
składaczy	15	—	7	22
maszynistów druk. . . .	6	—	5	11
litografów	—	13	11	24
fotochemigrafów . . .	—	12	16	28
Ogółem	21	25	39	85

Nauka w Szkole odbywała się od godziny 8-mej rano do godz. 18-tej z dwugodzinną przerwą obiadową pomiędzy 12 a 14 godziną.

Rok szkolny zakończony został 28 czerwca 1928 r. Ostatni okres roku szkolnego, a mianowicie miesiąc czerwiec, poświęcony był całkowicie zajęciom praktycznym w pracowniach Szkoły.

Ilość dni szkolnych w ciągu roku wyniosła 206, przy przeciętnej liczbie 1645 godzin nauczania w klasie.

Podział tych godzin na naukę praktyczną oraz zajęcia praktyczne w poszczególnych klasach uwidacznia poniższe zestawienie:

przerobiono w ciągu roku szkolnego godzin nauki:

	teoretycznej	praktycznej	Razem
w klasie Ia	727	922	1649
„ „ Ib	732	922	1654
„ „ II	473	1160	1633

Wynik klasyfikacji uczniów przy końcu roku szkolnego

w klasie	Ia	Ib	II	Razem
promowano do następnej klasy	11	16	32	59
pozostawiono na drugi rok w tej samej klasie	10	9	7	26
Ogółem	21	25	39	85

SKŁAD PERSONELU SZKOŁY PRZEMYSŁU GRAFICZNEGO W R. SZK. 1927-28.

DYREKCJA ZAKŁADU:

Dąbrowski Stanisław — dyrektor Szkoły, nauczał historji sztuki w kl. II.

KIEROWNICY PRACOWNI SZKOLNYCH:

Pisarkiewicz Bolesław — kierownik pracowni drukarskiej, nauczał rysunku zdobniczego w kl.II.

Stonawski Wilhelm — kierownik pracowni fotochemigraficznej i litograficznej, nauczał teorji zawodu w kl. I i II.

NAUCZYCIELE:

Bohdanowicz Juljan — naucz. rysunków odręcznych w kl. I.

Geisler Michał — naucz. krajoznawstwa w kl. I.

Kossakowski Ludwik dr. — naucz. chemji w kl. I, materjałoznawstwa w kl. II.

Kowalewski Adam inż. — naucz. fizyki ogólnej w kl. I; fizyki techn. dla maszynistów druk. i litogr. w kl. II.

Lebiedziński Bolesław — naucz. arytmetyki, fizyki ogóln. i kreślenia geometr. w kl. I; pełnił funkcje wychowawcy kl. I oraz Sekretarza Rady Pedagogicznej.

Różański Władysław — naucz. rachunków przemysłowych w kl. II.

Szumański Józef — naucz. języka polskiego w kl. I.

Targowski Józef — naucz. języka polskiego w kl. II.

ks. Wójcik Kazimierz — prefekt Szkoły, naucz. religji w kl. I i II.

INSTRUKTORZY:

Fiedler Kajetan — prowadził naukę praktyczną działu składaczy.

Jędrzejewski Juljan — prowadził naukę praktyczną działu fotochemigrafji.

Kuleszyński Bolesław — prowadził naukę praktyczną działu litografji (rysownia).

Osiński Roman — prowadził naukę praktyczną działu maszyn drukarskich.

Tomaszewicz Zenon — prowadził naukę praktyczną działu maszyn offsetowych. Pełnił funkcje wychowawcy kl. II.

Wójcikowski Witold — prowadził naukę praktyczną działu litografji (przedruk i maszyny litograficzne).

PERSONEL ADMINISTRACYJNO-TECHNICZNY:

dr. Jokiel Leopold — lekarz szkolny.

Falęcki Eugenjusz — kierownik hufca szkolnego przysposobienia wojskowego.

Kracherowa Eugenja — sekretarz szkoły.

Z grona powyższego ubyli: ś. p. Juljan Jędrzejewski († 15 sierpnia 1928 r.), oraz ś. p. Dr. Ludwik Kossakowski († 11 września 1928 roku). W zmarłych Szkoła Przemysłu Graficznego utraciła doświadczonych i oddanych sprawie kształcenia pracowników.

Rada Pedagogiczna odbyła w ciągu roku szkolnego 8 posiedzeń poświęconych sprawom wychowawczym oraz dydaktycznym.

Nauczanie w Szkole Przemysłu Graficznego odbywało się według następującego planu nauki:

PRZEDMIOTY	KLASY: I	II	III	RAZEM
1. Religja	1	1	—	2 godz. tyg.
2. Polski i stylistyka handlowo-przemysł.	4	3	1	8 „ „
3. Rachunki	3	2	—	5 „ „
4. Nauka o Polsce:				
a) krajoznawstwo	2	—	—	3 „ „
b) nauka o obywatelstwie	—	—	1	
5. Fizyka ogólna i techniczna	2	1	1	4 „ „
6. Chemja	2	—	—	2 „ „
7. Materjałoznawstwo	—	2	—	2 „ „
8. Hygjena	—	—	1	1 „ „
9. Rysunki odręczne i zawodowe:				
a) rysunki zdobnicze	4	2	—	12 „ „
b) kompozycja zawodowa	—	2	4	
10. Historja Sztuki	—	2	—	2 „ „
11. Historja sztuki graficznej	—	—	1	1 „ „
12. Kreślenie geometryczne	4	—	—	4 „ „
13. Teorja zawodu	2	1	1	4 „ „
Razem godzin nauki teoretycznej	24	16	10	50 godz. tyg.
14. Zajęcia praktyczne w pracowniach	22	30	36	88 „ „
Ogółem	46	46	46	138 godz. tyg.

SALA SKŁADACZY RĘCZNYCH.

Stan nauczania poszczególnych przedmiotów w stosunku do przerobionego w ciągu roku szkolnego materjału naukowego przedstawia się jak następuje:

RELIGJA.

klasa I — 1 godz. tygodniowo.

Pojęcie religji. Życie religijne. Religja objawiona. Źródła religji objawionej. Stosunek Starego Testamentu do Nowego. Ewangelje Święte. Czytania perykop na niedziele i święta i komentarze tychże perykop ewangelicznych. Cuda i proroctwa w ewangeljach. Dzieło stworzenia, odkupienia i uświęcenia. Rozbiór 12 artykułów Składu Apostolskiego. Liturgja kościelna.

klasa II — 1 godz. tygodniowo.

Pojęcie religijne łaski Boskiej. Sakramenta Św. jako źródła łaski Boskiej. Rozbiór 7 Sakramentów Św. (chrzest, bierzmowanie, ciało i krew Pańska, pokuta, ostatnie olejem Św. namaszczenie, kapłaństwo, małżeństwo). Ceremonje przy udzielaniu tychże sakramentów Św. Nauka katolicka o sakramentach Św., a nauka różnych sekt niekatolickich.

Życie według przykazań Boskich. Sumienie uczciwego człowieka jako norma moralności. Praca nad wyrobieniem silnego charakteru.

JĘZYK POLSKI.

klasa I — 4 godz. tygodniowo.

Lektura klasowa: Czytanek z Wypisów Wóycickiego — 35; domowa — Trylogja Sienkiewicza, „Pan Tadeusz“, „Grażyna“ Mickiewicza, „Marja“ Malczewskiego, „Dzieje Baśki Murmańskiej“ — Małaczewskiego, „Zemsta“ i „Pan Geldhab“ Fredry.

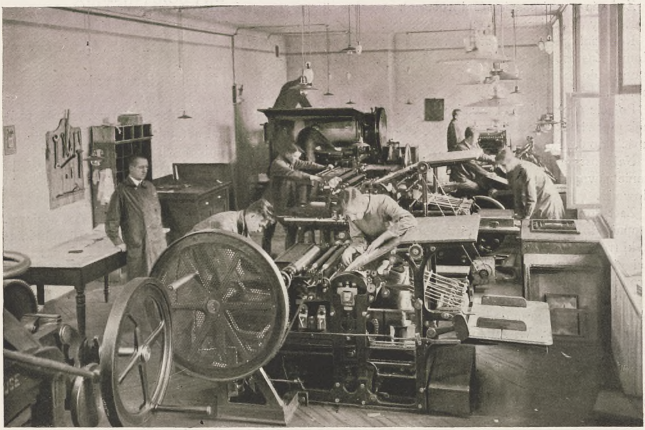
Wierszy na pamięć: 8. Wypracowań klasowych: 9. Wypracowań domowych — na każdą lekcję.

Składnia zdania złożonego i okresy. Rozbiory. Przestankowanie.

klasa II — 3 godz. tygodniowo.

Pojęcie literatury pięknej i piśmiennictwa. Podział literatury pięknej.

Rozwój początkowy piśmiennictwa polskiego. Mikołaj Rej, Kochanowski, Skarga. Czytano: „Krótką Rozprawę“, wyjątki z „Żywota Czło-

SALA MASZYN DRUKARSKICH.

wieka Poczciwego", Utwory liryczne Kochanowskiego, „Treny" oraz drugie kazanie Skargi.

Charakter literatury w. XVII; Szymonowicz, Wacław Potocki, Pasek. Literatura polska w. XVIII: epoka Stanisławowska na tle pseudoklasycyzmu i racjonalizmu.

Naruszewicz, Krasicki, Niemcewicz. Czytano utwory Krasickiego: Satyry i bajki. Uczono się wyjątków na pamięć. Przerobiono „Powrót posła".

Pojęcie pseudoklasycyzmu warszawskiego, sentymentalizmu z Karpińskim (pieśni religijne) i romantyzmu wileńskiego.

Komisja Edukacji Narodowej i Odrodzenie Uniwersytetu Wileńskiego. Filomaci i Filareci.

Mickiewicz — życiorys poety.

Zaznajomiono uczniów z dziejami rozwoju pracy literackiej i społecznej poety.

Czytano: „Oda do młodości", „Pieśń Filaretów", „Ballady i romanse", „Grażyna", Konrad Wallenrod", „Dziady" — w wyjątkach i całkowicie —„Pan Tadeusz".

Pojęcie komedji moljerowskiej i fredrowskiej. Czytano: „Zemstę" i „Śluby panieńskie".

Przy rodzajach literackich zapoznawano uczniów ze współczesnymi pisarzami, jak: Wyspiański, Ejsmond i t. p.

Dano również pojęcie w rysach ogólnych kierunku pozytywistycznego i neoromantycznego.

W klasie pisano pięć wypracowań dwugodzinnych, szereg ćwiczeń domowych z Krasickiego, Mickiewicza i Fredry, jak naprzykład: streszczenie wszystkich ksiąg „Pana Tadeusza".

RACHUNKI

klasa I — 3 godz. tygodniowo.

Powtórzenie rachunku ułamków zwyczajnych i dziesiętnych. Zamiana ułamków zwyczajnych na dziesiętne i naodwrót. Przekształcanie ułamków. Działania na ułamkach. Rachunek przybliżony na ułamkach dziesiętnych.

Reguła trzech. Zależności wprost i odwrotnie proporcjonalne. Analiza zadań na regułę trzech.

Reguła odsetek. Cztery kategorje na regułę odsetek: wyznaczanie kapitału, odsetek, czasu i stopy %.

Dyskonto weksli. Zadania zasadnicze z arytmetyki handlowej.

Zadania na mieszaninę (najprostsze).

Reguły działań na liczbach względnych.

Równania pierwszego stopnia z jedną niewiadomą. Zastosowanie teorji równań pierwszego stopnia do rozwiązania zadań na dzielenie proporcjonalne.

Pojęcie o pierwiastku kwadratowym. Rachunek pierwiastkowy z liczb całkowitych z dokładnością do 0,1 i 0,01.

Najprostsze równania kwadratowe. Rozwiązanie równania na zasadzie ogólnego wzoru bez dowodu.

Zastosowanie równań pierwszego i drugiego stopnia do rozwiązania zadań z Mechaniki i Fizyki (równanie momentów, równanie stateczności ciał, najprostsze zadania na wyznaczanie środka ciężkości i t. p.).

Treść zadań rozwiązywanych przez uczniów, odpowiadała programowi i charakterowi zawodowemu Szkoły. W zadaniach rachunkowych uczniowie powtórzyli zasadnicze wzory geometryczne niezbędne do obliczania powierzchni figur płaskich (trójkątów, równoległoboków, trapezów, wieloboków foremnych), oraz powierzchni i objętości bryl (prostopadłościanów, ostrosłupów, walców, stożków i kuli).

RACHUNKI PRZEMYSŁOWE

klasa II — 2 godz. tygodniowo.

Zadania na obliczenia papieru, farby i innych materjałów.

Pieniądz, weksel (dyskonto), czek, papiery publiczne.

Rachunek, faktura (skonto). Lista płacy.

Księga zamówień. Karta obiegowa.

Asekuracja, cło, prowizja; cena brutto (złożona) towaru.

Obliczanie rękopisów zwykłych, z formułami matematycznemi i chemicznemi i t. p.

Istota i znaczenie buchalterji. Księga kasowa. Dziennik. Księga Główna. Księgi pomocnicze. Buchalterja podwójna.

Amortyzacja. Inwentarz. Bilans.

Statystyka. Istota i znaczenie statystyki w przemyśle a organizacja pracy. Raporty wydajności (maszyn, pracowników). Dane statystyczne dla kalkulacji. Wykresy.

Kalkulacja. Istota i znaczenie kalkulacji. Rodzaje kalkulacji. Skład kalkulacji. Cena ofertowa. Koszta fabryczne. Cena efektywnej godziny pracy i cena maszynogodziny.

4. KRAJOZNAWSTWO

kl. I — 2 godziny tygodniowo.

Położenie geograficzne Polski. Jego strony dodatnie i ujemne.

Granice Państwa i ich charakter. Znaczenie granic w rozwoju Państwa.

Obszar. Polska jako Państwo, ustrój państwowy, podział administracyjny, samorząd.

Ukształtowanie powierzchni. Podział na krainy przyrodnicze. Klimat. Rzeki i jeziora. Wisła i jej dopływy.

Szata roślinna i świat zwierzęcy.

Ludność Polski. Stosunki narodowościowe. Przyrost naturalny ludności. Gęstość zaludnienia.

Bogactwa naturalne, gleba, skarby kopalne.

Stan rolnictwa w Polsce. Hodowla.

Przemysł Polski. Handel. Znaczenie wywozu i przywozu. Komunikacje.

Karpaty. Blok Tatrzański. Podhale. Beskidy. Podgórze.

Wyżyna Śląska. Zagłębie węglowe. Przemysł górnośląski.

Wyżyna Małopolska. Niziny: Śląska, Sandomierska, Naddniestrzańska.

Średniogórze Polskie.

Wyżyna Lubelska. Roztocze. Wyżyna Podolska. Opole Wołyńskie. Kresy południowo-wschodnie w historji.

Niż Polski. Kraina Wielkich Dolin. Polesie.

Nizina Wielkopolska. Kujawy.

Pas Pojezierzy. Pojezierza: Wileńskie, Suwalskie, Mazurskie, Kaszubskie. Gdynia.

Wolne miasto Gdańsk.

Dane statystyczne tyczące naturalnych przejawów życia gospodarczego Polski.

Przy nauczaniu posługiwano się podręcznikami Geografji T. Radlińskiego oraz Geografji gospodarczej Cezaka.

5. FIZYKA OGÓLNA

kl. I — 2 godziny tygodniowo.

Zasady ogólne. Ciało. Stan skupienia ciał. Materja. Masa. Zjawiska. Ciążenie mas. Ciężkość. Kierunek pionowy. Pion. Ciężar a masa. Miary przestrzeni. Nonjusz. Miarki suwakowe. Mikrometry. Miary czasu, masy i ciężaru.

Mechanika ogólna. Ruch. Prędkość. Rodzaje prędkości. Ruch po kole. Przeszkody ruchu: tarcie, opór ośrodka. Siła. Bezwładność. Mierzenie sił za pomocą jednostek ciężaru. Siłomierz.

Praca mechaniczna i jej miara: kilogramometr. Moc. Koń parowy. Watt. Kilowatt.

Energja. Rodzaje energji. Energja potencjalna, kinetyczna. Składanie i rozkładanie sił i prędkości. Siła wypadkowa. Prędkość wypadkowa. Składanie sił działających na jeden punkt masy pod kątem. Zasada równoległoboku. Składanie sił, działających na jeden punkt masy w kierunku linji prostej. Składanie sił równoległych. Rozkładanie sił. Środek ciężkości. Równowaga ciał. Rodzaje równowagi. Warunki równowagi ciał wspartych na podstawie.

Spadek ciał w próżni. Przyspieszenie ziemskie. Zetknięcie się mas sprężystych. Kąt padania i odbicia. Siła odśrodkowa i dośrodkowa. Zastosowanie techniczne siły odśrodkowej.

Mechanika szczegółowa. Mechanika ciał stałych. Maszyny proste: dźwignia, blok stały, ruchomy. Wielokrążek. Kołowrót. Równia pochyła. Klin. Śruba.

Mechanika ciał ciekłych (Hydrostatyka). Powierzchnia cieczy. Kształt powierzchni. Poziomnica. Naczynia połączone. Wodociąg. Prawo Pascala. Prasa hydrauliczna. Ciśnienie własne cieczy. Pływanie ciał. Prawo Archimedesa. Ciężar właściwy. Areometr. Przesiąkanie: osmoza, dyfuzja.

Mechanika ciał lotnych. Prężność gazów. Ciśnienie powietrza. Ciężar powietrza. Ciśnienie atmosfery. Barometr. Lewar. Pompy. Pompa pneumatyczna. Manometr.

Nauka o cieple. Temperatura. Termometry. Jednostka ciepła. Ciepło właściwe. Przewodnictwo ciepła. Przewodniki. Promieniowanie ciepła. Zmiana objętości ciał pod wpływem ciepła. Krążenie gazów. Topliwość. Punkt topliwości. Ciepło utajone topliwości. Rozpuszczanie się ciał. Mięszaniny oziębiające. Krzepnienie. Parowanie (wrzenie). Ciepło utajone parowania. Zależność między punktem wrzenia a ciśnieniem. Kocioł Papina. Para nasycona. Para przegrzana. Ulatnianie cieczy. Skraplanie. Destylacja.

Nauka o świetle (optyka). Eter. Energja promienista. Źródło światła. Promienie światła. Ciemnia optyczna. Cień. Natężenie światła. Prawo odbicia promieni. Zwierciadło. Obraz. Zwierciadło płaskie. Zwierciadło krzywe. Załamywanie się promieni. Pryzmat, soczewki. Obraz. Oko i widzenie. Widmo słoneczne. Barwy ciał. Odcienie barw. Tęcza. Promienie ciemne widma. Rozbiór widmowy.

Nauka o magnetyzmie. Magnes. Bieguny magnesu. Busola.

Elektryczność. Elektryczność wywołana tarciem. Udzielanie elektryczności. Przewodnictwo. Odosobnianie (izolowanie). Elektryzowanie przez wpływ (influencja). Butelka lejdejska. Wyładowania elektryczne. Piorun i błyskawica. Piorunochron. Ogniwo elektryczne. Prąd elektryczny (galwaniczny). Systemy ogniw. Baterja ogniw. Łączenie ogniw. Akumulatory. Obwód. Połączenie ziemne. Krótkie spięcie. Przewodniki. Napięcie prądu. Wolt. Woltomierz. Opór przewodników. Opornik. Natężenie prądu. Amper. Amperomierz. Moc prądu. Działanie prądu. Działanie na magnes. Elektromagnes. Dzwonek elektryczny. Działanie świetlne prądu. Lampa żarowa. Działanie chemiczne prądu. Elektroliza. Galwanoplastyka. Prądy indukcyjne i zjawiska indukcji. Prąd zmienny. Telefon. Wywoływanie prądu przez prąd. Induktor. Źródło prądów indukcyjnych. Pojęcie o prądnicy (dynamomaszynie) i o silniku elektrycznym.

FIZYKA TECHNICZNA

1 godzina tygodniowo w kl. II.

I. DZIAŁ MASZYNISTÓW DRUKARSKICH I LITOGRAFICZNYCH

a) Technologja materjałów. Materjały surowe do wyrobu metali oraz pomocnicze: rudy (przymieszki szkodliwe — siarka, fosfor), topniki, paliwo, powietrze.

Żelazo w ogólności, surowiec żelaza, żeliwo, żelazo kowalne, stal; ilość zawartości węgla w żelazie; zasadnicze własności: kujność, ciągliwość, zgrzewalność, hartowność, twardość, wytrzymałość, temperatura topliwości. Surowiec żelaza, względnie żeliwo; wyrób surowca, wielki piec; własności i wady surowca: utwardzanie i wyżarzanie powierzchni, skurcz, samostapianie i nadlewanie, wady surowca. Wyrób materjałów kowalnych: metoda zgrzewna; metoda zlewna: naczyniowa i piecowa. Wyroby lano-kute: odwęglanie zapomocą utleniających materjałów (tłuczone rudy). Wyrób stali cementowej: nawęglanie żelaza, cementowanie powierzchniowe zapomocą materjałów obfitujących w węgiel (węgiel drzewny brzozowy, węgiel kostny, węgiel do skór, cjankali, węgiel w postaci gazowej), cementowanie części maszyn, hartowanie, szlifowanie. Wyrób stali tyglowej: tygle szamotowe, tygle grafitowe, rafinowanie stali; stal węglista; specjalne gatunki stali stopowej (stal narzędzio-

SALA MASZYN LITOGRAFICZNYCH I RYSOWNIA.

wa); domieszki: nikiel, srebro, chrom, wolfram, glin i t. d. Piece elektryczne.

Miedź: w stanie czystym (miedź elektrolityczna), miedź w stanie stopów z cyną, cynkiem, fosforem. Własności miedzi: kujność, plastyczność, ciągliwość (kucie i walcowanie); niezdolność do zgrzewania się, lutowanie, wysokie przewodnictwo elektryczne i cieplne.

Cynk: struktura; dobry materjał odlewniczy (wyrób klisz drukarskich); cynk jako składnik stopowy z miedzią (daje mosiądz), z cyną, antymonem.

Cyna: jako składnik stopowy z miedzią (daje bronz); służy do lutowania.

Ołów: służy do przygotowania lutów; jako składnik stopów na odlewy, — jako składnik stopów antifrykcyjnych (przeciwciernych).

Stopy białe: części składowe — cyna, ołów, antymon (cechy: ołów w stopie z antymonem nabiera twardości i wytrzymałości); używalność stopów białych: a) do wylewania panewek łożyskowych (taniość, małe tarcie, łatwość obróbki); b) do wyrobu czcionek drukarskich (łatwa topliwość, zdolność dobrego odlewania, twardość).

Bronz: stop miedzi z cyną. Dodatki — cynk, ołów, fosfor, glin. Cechy: wytrzymałość, podatność do odlewania; fosfor i glin podnoszą twardość bronzu. Nadaje się do odlewania, nie do przekuwania.

Mosiądz: stop miedzi z cynkiem; stop tańszy od bronzu.

b) Mechanika. Ruch po kole. Prędkość obwodowa. Przekładnia parowa: obliczenie średnicy koła pasowego na silniku w zastosowaniu do koła maszyny roboczej (drukarskiej, litograficznej).

Bezwładność masy. Rola koła zamachowego w maszynie drukarskiej, litograficznej (rola na punktach martwych maszyny).

Powtórzenie działu składania i rozkładania sił. Zastosowanie: rozkład sił na przykładzie maszyny drukarskiej.

Równowaga obojętna ciał obracających się dookoła osi: zastosowanie — koła pasowe; wyważanie kół pasowych i jego znaczenie.

Krótkie wiadomości z działu wytrzymałości

SALA FOTOCHEMIGRAFJI.

materjałów: odkształcenie, granica sprężystości, wytrzymałość materjału, obciążenie bezpieczne, stopień (spółczynnik bezpieczeństwa). Wytrzymałość na rozciąganie; wytrzymałość belki na gięcie; wpływ długości belki, wpływ wysokości profilu belki.

Maszyny proste. Prawo działania maszyn: złota reguła mechaniki, praca włożona, praca wykonana. Dźwignia, blok stały, ruchomy, wielokrążek, kołowrót, koło zębate. Równia pochyła, klin, śruba, prasa śrubowa.

c) Powtórzenie i pogłębienie działu magnetyzmu i elektryczności (przygotowanie dla działu elektrotechniki, która wejdzie do programu kl. III).

Magnetyzm. Magnes naturalny. Magnes sztuczny. Zachowanie się żelaza miękkiego i stali przy magnesowaniu. Bieguny magnesu. Igła magnetyczna. Działanie magnesu na magnes (prawo wzajemnego oddziaływania biegunów). Influencja magnetyczna. Budowa magnesu. Pole magnetyczne; pole między równoimiennemi biegunami, — między jednoimiennemi. Zboczenie i zagęszczenie linji magnetycznych w kawałku żelaza, umieszczonego w polu magnetycznym: znaczenie zbroji czyli kotwicy magnesu; krótkie uzasadnienie zjawiska zagęszczenia linji i jego roli przy budowie prądnicy.

Nauka o elektryczności. Elektroskop. Elektrometr. Przewodnictwo elektryczności: dobre i złe przewodniki. Izolacja, izolatory. Napięcie elektryczne. Potencjał. Pojemność elektryczna. Prąd elektryczny. Źródło chemiczne prądu. Ogniwo galwaniczne. Bieguny ogniwa. Elektrody. Natężenie prądu, opór i napięcie prądu; analogja z prądem wody. Systemy ogniw galwanicznych. Baterja ogniw: łączenie szeregowe, równoległe, mieszane. Obwód elektryczny.

II. DZIAŁ FOTOCHEMIGRAFÓW.

Pojęcie o negatywie i pozytywie. Obraz fotograficzny niewidoczny, obraz chemiczny. Czułość kliszy. Wpływ czułości na gradacje. Możność reprodukowania półtonów. Wpływ gradacji na jakość reprodukcji kreskowych (cynkotypje i fotolitografje) i półtonowych (autotypje, reprodukcje siatkowe na kamieniu) i na fotochromolitografje. Czas naświetlania, technika

naświetlania i zmiana charakteru reprodukcji przez nieodpowiednie naświetlanie. Zalety odpowiednio dobranego oświetlenia. Solaryzacja. Odblask. Ortochromatyzm. Sensibilatory (uczulacze) optyczne. Panchromatyzm. Filtry. Skutki nieodpowiedniego wyboru klisz lub sensibilatora. Które kolory „wychodzą ciemno, a które jasno"? Spektroskopja i spektrografja. Badanie spektrograficzne i ich znaczenie dla grafiki. Zastosowanie spektroskopu w grafice. Spektroskop ręczny i spektroskop do badań trójbarwnych. Objektywy fotograficzne. Achromaty i apochromaty. Aplanaty i anastygmaty. Odpowiedni wybór objektywu dla celów reprodukcji. Stosunek ogniskowej do formatu. Jak można poznać wady objektywów.

Aparaty fotograficzne do reprodukcji.

CHEMJA.

2 godz. tygodniowo w kl. I.

Ciało i materja. Trojaki stan skupienia. Zmiana stanu skupienia. Gęstość i ciężar właściwy. Zjawiska fizyczne i chemiczne. Reakcje. Łączenie się, rozkład, wymiana pojedyncza (podstawienie) i podwójna. Związek chemiczny i mieszanina. Pierwiastki i ich symbole. Atom i cząsteczka. Wzory i równania chemiczne. Najważniejsze naczynia. Sączenie. Rozpuszczanie. Roztwór i jego stężenie. Roztwory nasycone i nienasycone. Krystalizacja. Topienie ciał. Sublimowanie. Wrzenie. Destylowanie zwykłe i cząsteczkowe (rektyfikacja). Suszenie ciał.

Tlen: występowanie, otrzymywanie i własności. Utlenianie (rdzewienie) i palenie. Tlenki.

Wodór: występowanie, otrzymywanie i własności. Wodór in statu nascendi. Reakcja katalityczna. Odtlenianie.

Woda: występowanie. Woda morska, rzeczna i źródlana. Woda twarda i miękka. Stosowanie ich. Woda destylowana. Własności wody. Wodniki.

Woda utleniona: występowanie w powietrzu po burzy. Otrzymywanie. Własności. Stosowanie.

Kwasy, zasady i ługi; sole. Wskaźnik lakmusowy.

Azot: występowanie, otrzymywanie, własności.

Powietrze; skład jego. Obieg składników. Własności.

Gazy szlachetne. Stosowanie helu.

Amoniak. Otrzymywanie. Własności. Sole amonowe.

Chlor, brom i jod. Własności.

Węgiel. Djament. Grafit. Koks. Węgiel drzewny. Sadze. Węgiel kostny. Własności. Tlenek węgla (czad) i dwutlenek węgla. Znaczenie dwutlenku węgla. Kwas węglowy.

Kwasy: solny, azotowy i siarkowy; ich otrzymywanie i własności.

Sole: chlorki, azotany i siarczany. Odczynniki na te kwasy.

Woda królewska. Tworzenie się chlorków.

MATERJAŁOZNAWSTWO

2 godz. tygodniowo w kl. II.

Papiernictwo: surowce papiernicze. Celluloza roślinna ze szmat, miazga drzewna, celluloza drzewna sodowa, siarczynowa. Wyrób masy papierowej. Papier czerpany welinowy i żłobkowany. Filigrany. Papier maszynowy. Apretura. Papiery nieklejone, półklejone i klejone.

Gatunki. Papier mache. Wymiary papieru niemieckie stałe i niestałe polskie. Badanie papieru. Odczynnik floroglucynowy.

Kleje roślinne i zwierzęce. Kauczuk. Agar-agar. Żelatyna. Klej skórny. Klej kostny. Gatunki. Syndetykon. Karuk. Kazeina i klej kazeinowy. Dekstryna. Badanie kleju. Albumin. Białko z jajek, z krwi i białko roślinne.

Drukarstwo (tłocznictwo). Stop czcionkowy. Składniki stopu: ołów, cyna, antymon; ich otrzymywanie i własności. Wyrób czcionek. Mosiądz. Miedź i cynk. Cynk — otrzymywanie i własności. Klisze cynkowe.

Stereotypja. Stop stereotypowy. Matryce: gipsowe, papierowe i z płytek masy papierowej.

Linotyp i intertyp.

Masa walcowa. Topienie masy. Odlewanie walcy. Dobroć masy walcowej. Zadanie walcy.

Farby drukarskie i litograficzne. Pokost lniany. Sadze angielskie.

Litografja. Kamień litograficzny. Tusz litograficzny. Atrament autograficzny. Kredki litograficzne tłuste (miękkie) i chude (twarde). Farba przedrukowa. Mydło.

Preparowanie (trawienie) kamienia. Guma arabska, jej skład i działanie. Kwas azotowy i solny.

Drzeworyty, stalo- i miedzioryty. Trawianki.

RYSUNKI ODRĘCZNE

4 godz. tygodniowo w kl. I.

Rysowanie brył o linjach prostych i w łatwej sytuacji perspektywicznej, następnie o linjach prostych i płynnych w bardziej skomplikowanej perspektywie, z przeprowadzeniem na tych tematach różnorodnych technik rysunkowych w zastosowaniu do techniki graficznej.

Obok rysunków z natury uczniowie wykonywali powtórzenia pamięciowe rysowanych modeli.

Z technik rysunkowych przerobione zostały: rysunek linijny ołówkiem, bez przyrządów pomocniczych (linijki, cyrkla itp.); rysunek w walorach (narazie rysunek czarno biały, później wprowadzanie dwuch, trzech i dowolnej ilości walorów); rysunek kreskowy (uwydatnienie formy modelu kierunkiem kresek); połączenie kreski z walorem.

Wszystkie te rysunki były wykonywane z natury, przyczem specjalny nacisk kładziony był na dokładne zrozumienie przez ucznia konstrukcji modelu.

RYSUNKI ZDOBNICZE

4 godz. tygodniowo w kl. II.

Wobec tego, że nauczanie rysunków zdobniczych prowadzone było w jednej grupie obejmującej uczniów różnych działów, wynikała stąd konieczność uogólnienia całego kierunku nauki w początkowem stadjum.

Pierwsze zadania, to zapoznanie ucznia z elementami najprostszemi, jakie można użyć do kompozycji na określonej płaszczyźnie (np. kwadrat, prostokąt, koło, trójkąt itd.).

Przy tych pierwszych zadaniach starano się wdrożyć uczniów do systematycznego myślenia kompozycyjnego. Uczeń, mając przed sobą białą płaszczyznę (np. kwadratu), może ją wypełnić kilkoma prostemi elementami. Zmieniając te elementy, otrzymuje cały szereg różnych figur. Takie właśnie ćwiczenie wprowadza ucznia do samodzielnego myślenia, gdyż posiadając podobną płaszczyznę do zakomponowania, jak inni uczniowie, obowiązany jest jednak zapełnić ją szeregiem zupełnie innych elementów.

Po przerobieniu kilku takich ćwiczeń na płaszczyźnie o różnych formach, uczeń zaczyna się orjentować w zasadniczem podejściu do systemu kompozycyjnego.

Następny etap, to poddanie uczniowi pewnych elementów dekoracyjnych, z których uczeń winien skomponować pewną całość symetryczną czy też niesymetryczną, ale konstrukcyjnie mocno związaną i niezależną od formy płaszczyzny. I w tym wypadku uczeń znów pracuje myślowo, chcąc z posiadanych motywów ułożyć inną kompozycję aniżeli jego sąsiad, następnie wyszukuje odpowiednią formę płaszczyzny, do której dostosowana będzie harmonijnie odnośna figura.

Dalszy etap, to zadanie w tym samym zakresie, ale o więcej złożonych elementach i na różnie ograniczonych płaszczyznach.

Przerobienie zadań kompozycyjnych z zastosowaniem kolorów, ze zwróceniem szczególnej uwagi na harmonijne rozłożenie plam barwnych, stosunku wielkości jednej plamy do drugiej, a także i jakości nasycenia jednego koloru do drugiego.

W ostatnim okresie roku szkolnego część godzin poświęcona była liternictwu przez zaznajamianie uczni z zasadniczą budową liter, a następnie używając litery jako motywu dekoracyjnego.

KREŚLENIE GEOMETRYCZNE

4 godz. tygodniowo w kl. I.

Konstrukcje podstawowe: dzielenie odcinka na równe części; przeniesienie kąta do danego punktu; konstrukcja równoległych; dzielenie kąta na części; konstrukcja prostych prostopadłych do siebie.

Wieloboki foremne: konstrukcja kwadratu; konstrukcja trójkąta foremnego wpisanego i opisanego na kole; sześciobok foremny; pięciobok, siedmiobok, ośmiobok, dziewięciobok, dziesięciobok, jedenastobok — foremne; ośmiobok wpisany w kwadrat.

Zdobnictwo geometryczne: rysunki zdobnicze w kwadracie, kole oraz w wielobokach foremnych.

Krzywe wielocentrowe: owale, elipsa, kabłąki wielocentrowe.

Kompozycja zdobniczo - geometryczna w kwadracie, kole i owalach.

HISTORJA SZTUKI

2 godz. tygodniowo. w kl. II.

Sztuka starożytnego Wschodu. Egipt. Ogólny charakter cywilizacji Egipskiej. Rodzaje używanego przez Egipt pisma. Sztuka okresów: Memfickiego, Tebańskiego i Saickiego. Sztuka Chaldeo - Assyryjska: świątynie, pałace, rzeźba; pismo klinowe. Rola Fenicji w rozwoju sztuki; wynalezienie i rozszerzenie alfabetu. Persja.

RYSUNKI ZDOBNICZE. PRACE KOMPOZYCYJNE UCZNIÓW KLASY II-EJ.

RYSUNKI ZDOBNICZE. PRACE KOMPOZYCYJNE UCNIÓW KLASY II-EJ.

Sztuka Grecka; jej źródła. Warunki sprzyjające rozwojowi sztuki greckiej: przyroda, rasa, obyczaje, piękno typu helleńskiego. Główne ogniska sztuki greckiej. Sztuka archaiczna. Zabytki sztuki archaicznej. Sztuka grecka za czasów Peryklesa. Zabytki architektury ateńskiej. Rzeźba: Fidjasz, Myron, Polyklet. Sztuka grecka po V stuleciu. Architektura. Rzeźba: Praksyteles, Skopas i Lyzypos. Malarstwo. Ceramika. Epoka upadku.

Sztuka etruska i rzymska. Etrurja. Zabytki sztuki etruskiej. Źródła sztuki rzymskiej. Ogólny charakter architektury. Promieniowanie sztuki rzymskiej na inne kraje. Trwałość tradycji starożytnych.

Sztuka chrześcijańska. Jej źródła. Architektura katakumb. Malarstwo. Sarkofagi. Przeobrażenie sztuki chrześcijańskiej w IV wieku. Bazylika. Zdobienie bazylik. Upadek sztuki na zachodzie.

Sztuka bizantyjska. Cechy ogólne i główne okresy. Architektura i kościoły kopulaste. Wpływ Bizancjum na kraje zachodnie. Oddziaływanie Bizancjum na Wschód.

Sztuka arabska. Źródła sztuki arabskiej. Wpływy Bizancjum i Persji. Ogólny charakter budownictwa. Główne zabytki. Sztuki plastyczne.

Sztuka romańska. Wpływ barbarzyńców germańskich na sztukę. Epoka Karola Wielkiego. Znaczenie klasztorów. Wpływ napadów Normanów. Przebłyski odrodzenia w XI-ym stuleciu. Szkoły klasztorne; zakon Cluny. Nowe kościoły: użycie sklepień. Wpływ wschodu na architekturę. Różnorodność szkół. Architektura romańska w innych krajach Europy. Odrodzenie rzeźby. Znaczenie rzeźby w dekoracji kościołów. Malarstwo, freski, minjatury i witraże. Budownictwo romańskie w Polsce.

Sztuka gotycka. Warunki sprzyjające rozwojowi gotyku. Artyści XIII wieku; ich stanowisko i wiadomości. Nazwa gotyku i jego pochodzenie; właściwości konstrukcji. Katedra. Zamek. Architektura świecka. Rzeźba. Witraże i minjatury. Różne okresy sztuki gotyckiej. Gotyk poza granicami Francji. Gotyk w Polsce.

Sztuka Odrodzenia. Odrodzenie włoskie. Stanowisko Włoch. Sztuka Włoch w XIII i XIV wieku. Szkoła florencka w XV w. Brunelleschi. Ghiberti. Donatello. Malarze florenccy w XV wieku. Fra Angelico. Boticelli. Wpływy Savonaroli.

Sztuka włoska w końcu XV i w XVI stuleciu. Leonardo da Vinci, Michał Anioł i Rafael. Współcześni i uczniowie Michała Anioła i Rafaela. Fra Bartolomeo. Andrea del Sarto. Bramante. Szkoła Wenecka. Tycjan. Paweł Veronese.

Odrodzenie w Polsce.

Barok.

Sztuka francuska XVIII w. Styl Ludwika XV. Rokoko. Styl Ludwika XVI-go. Sztuka neoklasyczna. Sztuka Cesarstwa.

TEORJA ZAWODU

2 godz. tygodniowo w kl. I.

Nauka była prowadzona oddzielnie dla działu drukarskiego (składaczy i maszynistów drukarskich) oraz oddzielnie dla działów litograficznego i fotochemigraficznego, celem umożliwienia nauczającemu szerszego ujęcia tematów bliżej interesujących dany dział.

a) ODDZIAŁ SKŁADACZY I MASZYNISTÓW DRUKARSKICH.

Wiadomości wstępne o grafice. Pojęcie o płycie graficznej. Podział płyt na płyty o rysunku wypukłym, wklęsłym i płaskim. Powstanie rysunku na płycie. Charakter trzech zasadniczych technik; ogólne znaczenie i wartość poszczególnych sposobów. Warunki techniczne. Reprodukcja; wybór odpowiedniego sposobu reprodukcji. Sposoby: ręczne, mechaniczne i fototechniczne. Terminologja graficzna.

Drukarstwo. Materjały i narzędzia używane w drukarstwie.

Składanie. Czcionka, justunek i klisza w formie drukarskiej. Znaczenie precyzyjności w drukarstwie. Miara drukarska i jej zastosowanie. Przyrządy do składania. Zalety i wady składania ręcznego i maszynowego. Pierwsze próby przyśpieszenia składania. Maszyny do składania; ich opis i podział na zasadnicze grupy. Zalety i wady maszyn do składania i odlewu całych wierszy. Zalety i wady maszyn do odlewu i składania pojedyńczych czcionek.

Stereotypja, jej znaczenie i zastosowanie. Galwanoplastyka i jej wartość.

Tłoczenie. Maszyny do tłoczenia. Tłoczenie płaskie, cylindrowo-płaskie i rotacyjne. Pierwsze maszyny pośpieszne i rozwój maszyny cylindrowo-płaskiej.

Wiadomości wstępne o cynkotypji i autotypji.

b) ODDZIAŁ LITOGRAFÓW I FOTOCHEMIGRAFÓW.

Wiadomości wstępne o grafice. Płyta graficzna. Płyta o rysunku wypukłym, wklęsłym i pła-

skim. Utrwalenie rysunku na płycie. Technika rytowania i sposoby preparacji chemicznej. Grafika oryginalna i reprodukcja. Znaczenie wyrazu oryginał. Rozpoznawanie półtonów. Rodzaje półtonów; kreska. Warunki wpływające na wybór odpowiedniego sposobu reprodukcji.

Technika litograficzna. Jej znaczenie i zasady. Warunki techniczne. Ogólne wiadomości o światłodruku.

Drukarstwo. Z czego się składa forma drukarska. Ogólne wiadomości o składaniu ręcznem i maszynowem. Opis maszyn do składania i ich zalety i wady.

Stereotypja, jej znaczenie i zastosowanie. Galwanoplastyka i jej wartość.

Tłoczenie. Tłoczenie płaskie, cylindrowo-płaskie i rotacyjne.

Cynkotypja. Technika wykonania rysunku na blasze cynkowej. Przedruk z kamienia i przedruk z papieru autolitograficznego. Kopjowanie bezpośrednie z oryginału i kopjowanie negatywu.

Wstępne wiadomości o fotografji ze specjalnym uwzględnieniem fotografji kolorowej.

klasa II — 1 godz. tygod.

Wobec tego, że plan nauki w r. szk. 1926/27 przewidywał w programie klasy I-szej naukę Teorji zawodu tylko w zakresie wiadomości dotyczących bezpośrednio działu, na który uczęszczał dany uczeń, przeto kurs ogólnej Teorji zawodu w klasie II-ej, co do zakresu przerobionego materjału w roku sprawozdawczym, — odpowiadał kursowi klasy I-szej.

ĆWICZENIA PRAKTYCZNE W PRACOWNIACH

(Tygodniowo godzin w kl. I — 22; w kl. II — 30 i w kl. III — 36).

DZIAŁ SKŁADACZY.

Równolegle z nauką praktyczną, uczniowi dawane były wyjaśnienia teoretyczne, dostosowane do zakresu przerabianych na danym stopniu ćwiczeń praktycznych, a mianowicie w kl. I-ej wyjaśniano uczniom, — poza kardynalnemi wskazaniami o czystości, porządku, punktualności i pilności, wszystkie wiadomości będące w związku z nauczaniem praktycznem tej klasy: co nazywamy drukarnią, jej działy i jakie prace w niej wykonujemy.

Zecernia: jej urządzenie i narzędzia pomocnicze zecerskie. Materjał zecerski: czcionki, ich kształt, wysokość i system typograficzny, sygnatura na czcionce i do czego służy. Pismo, jego podział według kroju, wielkości i nazwy jednych i drugich. Justunek: spacje, kwadraty, międzylinje, rygi, sztabiki, babaszki. Znaki matematyczne i algebraiczne, frakcje na $^1/_3$ i $^1/_4$ fireta. Materjał zdobniczy: linje mosiężne i materjałowe, szaberki, szpiclinje, winiety i ornamenty. Rękopis, manuskrypt, wzór, oryginał. Rozkład kaszty.

Zasada składania tekstu: ustawienie kaszty, postawa ciała i ruchy, czytanie rękopisu, chwytanie czcionki i przeprowadzenie jej do wierszownicy; odstępy między wyrazami, justowanie wiersza, wystawianie wiersza na szufelkę; wiązanie kolumny lub szpalty, odbijanie na prasie ręcznej. Korekta, farba, papier. Poprawianie korekty. Rozbiórka. Układ dziełowy: kolumny prozy, dopełnienie kolumny, format papieru i kolumny druku. Składanie katalogu księgarskiego, spisów rzeczy. Kaszta tytułowa. Układ akcydensowy. Plan według rękopisu i szkic układu. Justowanie pisma większych stopni.

Równolegle przerobiono następujące ćwiczenia: składanie tekstu zwykłego, bilety wizytowe, koperty, blankiety mniej złożone, ogłoszenia łatwiejsze, tabelki z wzorów drukowanych, katalog księgarski i układ tekstu w 2 łamy.

Klasa II. Wyjaśniono co to jest składanie i łamanie dzieła: przedtytuł, tytuł główny, dedykacja, motto, spis rozdziałów, kolumna pierwsza tekstu, szpicowa, paginy, notki, frachta pagina, bękart. Składanie ogłoszeń: do gazet, pism perjodycznych i dzieł, ogłoszenia księgarskie. Roboty drobne, t. zw. akcydensowe: koperty, blankiety, rachunki, adresy, cenniki, programy koncertowe, zaproszenia, cyrkularze, kwitarjusze, kartoteki. Układ tabelaryczny: tabele biurowe (buchalteryjne), cyfrowe, statystyka, bilanse, rozkłady jazdy, kalendarjum.

Równolegle uczniowie wykonali: Dzieło: „Stanisław August", przewodnik po Włochach, łamanie broszurek dla Ministerstwa z układu maszynkowego, świadectwa szkolne, cenzurki, ogłoszenia, tabelki złożone, cyrkularze, blankiety różne rachunki, tytuły do dzieł, okładki i akcje, pasformy na kolor i inne.

Prócz tego przerobiono ćwiczenia na czas, celem ustalenia wydajności pracy każdego ucznia, oraz zadania konkursowe na tematy: ogłoszenia złożone, okładka rocznika szkoły i projekt blankietu szkoły.

Materjał uczniowski jak w I-ej kl. tak i w II-ej klasie dobry z małemi wyjątkami w kl. I, gdzie kilku uczni słabo przygotowanych ogólnie, nie wykazywało również należytych postępów w pracy ćwiczeniowej fachowej.

DZIAŁ MASZYN DRUKARSKICH.

W dziale maszyn drukarskich, równolegle do przerabianych ćwiczeń, uczeń stopniowo przyswajał sobie niezbędne wiadomości teoretyczne z zakresu i w związku z przewidzianemi programem ćwiczeniami.

W klasie I zapoznano ucznia z następującemi wiadomościami: co to jest forma, papier, masa walcowa, smary. Zapoznano ucznia z konstrukcją pedału talerzowego oraz znaczeniem i działaniem jego poszczególnych części. Zabiegi przygotowawcze do uruchomienia pedału. Regulowanie tłoku. Obciąg; jego przygotowanie i zakładanie. Walce i ich regulowanie. Podnoszenie szyn do regulacji. Poślizg walcy. Kałamarz; regulowanie farby. Rozstawianie łapek; marki. Narządzanie formy. Druk: nauka podkładania i nakładania.

Pedały tyglowe typu Victoria, Feniks itp.

Narządzanie form, klinowanie, założenie i zdjęcie ramy. Drukowanie biletu wizytowego, koperty, adresów, blankietów, rachunków, ogłoszeń drobnych, reklam do kliszek kreskowych i łącznie z kliszką itd.

W niektórych robotach wykonywanych na zewnątrz i pilnych, a mniej złożonych, uczniowie I klasy brali udział jako siły pomocnicze.

Materjał uczniowski w większej części dobry, pozostały — dostateczny.

Klasa II. P e d a ł y. Druk różnych robót; jako to: tabelek, plat (płyt stereotypowych), blankietów, klisz kreskowych i siatkowych; druk różnych robót reklamowych jedno i wielobarwnych.

M a s z y n y p ł a s k i e. Maszyna pośpieszna cylindrowo płaska. Jej budowa i praca. Zabiegi przygotowawcze do druku (do rewizji i do druku właściwego). Obciąg: tekstowy, ilustracyjny, tabelaryczny, do płyt stereotypowych. Rozstawianie marek i łapek według arkusza. Taśmy dolne i górne. Paragrafowanie. Mużenie: z czego powstaje i jak temu zapobiec. Kałamarz. Farby i ich moc; przygotowanie ich do druku, nakładanie do kałamarza; regulowanie kałamarza. Stosunek farby do jakości papieru i właściwe przygotowanie farby do różnych jakości papieru. Tak zwane wyrywanie z pisma i klisz. Klisza i wyrównanie klisz; jak usunąć krzywiznę kliszy. O wycinkach ręcznych do klisz kreskowych i siatkowych. Rychtowanie maszyny i papieru przy wielobarwnych drukach. Trafianie jednego koloru w drugi. Rozstawianie kolumn: zwyczajne i kombinacyjne. Marginesy: przy dziełach zwykłych i luksusowych; stosunek marginesów i ich wielkość przy robotach akcydensowych i buchalteryjnych. O farbach zwyczajnych, dwutonowych i kopjowych. Przygotowanie druku kopjowego i jego wady. Odlewanie walców. Oliwienie maszyny i motorów.

Druk na maszynie płaskiej blankietów, tabel, klisz kreskowych, siatkowych itp. Dobieranie koloru. Liczenie i krajanie papieru.

DZIAŁ LITOGRAFJI.

Klasa I. Pierwsze półrocze poświęcone było zaznajomieniu ucznia z poszczególnemi fazami pracy i czynnościami działu litografji, a więc z wykonaniem rysunku na kamieniu, przedrukiem i maszyną litograficzną. Tą drogą ogólnego zaznajamiania ucznia z poszczególnemi czynnościami działu litografji, umożliwiało się mu wybór ściślejszego zawodu, odpowiadającego jego zamiłowaniom i uzdolnieniom. Od początku drugiego półrocza każdy z uczniów, po dokonaniu ściślejszego wyboru fachu, przydzielony został do jednej z grup: rysowników, przedrukarzy, bądź też maszynistów litograficznych. Ćwiczenia w ściślejszej grupie uzupełniane jednak były ćwiczeniami z zakresu grup pokrewnych, celem umożliwienia uczniowi objęcia i zrozumienia całokształtu pracy litografji i wymagań technicznych poszczególnych jej działów.

W ciągu roku szkolnego r y s o w n i k ó w zapoznano z narzędziami i materjałami (kamień, tusz). Tarcie tuszu. Praca na kalce. Ćwiczenia wstępne na kamieniu: kreska, czystość linji, zalewanie płaszczyzn.

Poznanie budowy liter: kamionek i pismo romańskie. Zgrubianie kreski do pisma. Wykonanie pisma na kamieniu.

Kopjowanie rysunków kreskowych kontrastowych.

Kopjowanie rysunków bardziej wykończonych i skomplikowanych. Powiększanie rysunków.

Ton; rysunki tonowe — bryzganie, tanżer, kreda. Rysunek kredowy.

Dekale. Rysunki kolorowe — zalewki dekali.

P r z e d r u k a r z e i m a s z y n i ś c i zaznajomieni

zostali ze szlifowaniem i żarnowaniem kamieni. Preperacja słaba rysunku tuszowego. Odbitki czarne i jednobarwne. Dekale sadzowe i farbkowe. Utrwalanie i wytrawianie rysunków tuszowych do odbitek przedrukowych. Przenoszenie kalki (ślepy kontur), nakłuwanie i utrwalanie. Odbieranie i nakładanie na maszynie płaskiej.

Klasa II. Rysownicy przerabiali ćwiczenia techniki kropkowania i cieniowania rysunku aż do chromolitografji włącznie, przyczem uwzględniane były techniki piórkowe, kredkowe i chromolitografje na podkładzie fotolitograficznym (siatka).

Z dziedziny kartografji poznawali uczniowie ogólne zasady rysunku mapy jedno i wielo barwnej.

Nadto, ze względu na słabe przygotowanie rysunkowe uczniów, wprowadzone były dla rysowników dodatkowe godziny nauki rysunków odręcznych.

Przedrukarze ćwiczyli polerowanie kamieni do grawur i dublowanie kamieni. Wykonywanie matryc wszelkiego rodzaju i wytrawianie grawur. Nakłuwanie nomenklatury map (z dziedziny kartografji). Przedruk i wytrawianie przedruków dla maszyny płaskiej. Przedruki wielobarwne; wzmacnianie i osłabianie przedruków.

Preparacja i utrwalanie rysunku na blasze cynkowej do prasy ręcznej i dla offsetu. Technika Streckera i inne sposoby nowsze.

Maszyniści: rychtowanie kamienia na maszynie płaskiej. Druk jednobarwny i dobieranie koloru podług wzoru. Farby schnące, matowanie i połysk druku. Druk wielobarwny, irys i chromo. Druk farbą pod złoto i druk złota na wierzch. Regulacja offsetu i nakładanie na offsecie.

DZIAŁ FOTOCHEMIGRAFJI.

Klasa I. W pierwszym półroczu w klasie I-szej przeprowadzono tę samą co i w litografji zasadę stopniowego zaznajamiania ucznia z podstawowemi czynnościami całego działu. Wszyscy uczniowie rozpoczynali od wykonywania rysunku ręcznego na blasze cynkowej dla celów trawienia. Stopniowo później: kopjowanie, trawienie i fotografowanie oryginałów kreskowych.

W półroczu drugim nastąpił podział na grupy ściślejsze, a mianowicie: fotografów i trawiaczy.

Z fotografji przerobiono ćwiczenia z zakresu preparowania szkieł; następnie każdy uczeń przydzielany był do pomocy starszemu i zaawansowanemu uczniowi, gdzie miał możność nabrania wprawy w preparowaniu i wykańczaniu klisz. Po tych wstępnych ćwiczeniach wykonywał uczeń samodzielnie zdjęcia kreskowe z drzeworytów i rysunków technicznych, oraz kopjowanie kresek.

Pozatem prowadzone były ćwiczenia rysunkowe jako wstęp do retuszu; następnie retusz kresek na negatywie.

Trawiacze zajęci byli trawieniem rysunku ręcznego na blasze, retuszem na blasze, zmywaniem kopji rysunku i wyciąganiem tegoż rysunku farbą. Następnie prowadzone były ćwiczenia w trawieniu rysunku kreskowego (drzeworytu), kopjowaniu rysunków kreskowych i montażu.

Klasa II. Podział uczniów kl. II na fotografów i trawiaczy nastąpił stosunkowo późno, ponieważ w ubiegłym roku szkolnym specjalizacja nie była ściśle przeprowadzona.

W drugiej klasie wprowadzono system dłuższego szkolenia ucznia w każdym etapie pracy w ten sposób, że zawsze jeden z uczniów preparował przez pewien okres dla potrzeb całej pracowni, następnie przechodził do czynności wywoływania, wzmacniania i t. d.

Ażeby większej ilości uczniów udostępnić pracę przy aparacie fotograficznym, wypożyczono aparat większych rozmiarów z Wojskowego Instytutu Geograficznego. Aparat ten został przeznaczony do zdjęć kreskowych i do ćwiczeń w wykonywaniu zdjęć większego formatu. To też wykonywano zdjęcia do formatu 40×50 cm. włącznie.

Fotografowie wykonywali zdjęcia trudniejszych oryginałów kreskowych, pozatem zmniejszanie rysunku do minimum i wykonywanie powiększeń. Robiono również przezrocza do użytku szkolnego.

Do zdjęć siatkowych robiono ćwiczenia wstępne, jak fotografowanie skali tonów, zdjęcia niezłożonych brył geometrycznych, reprodukcje fotografji wnętrz i widoków. Robienie dubleksów. Pozatem kolejno przydzielano uczniów do prac laboratoryjnych, kopjowania kresek i siatek na cynku i na kamieniu litograficznym i do bezpośredniego kopjowania z oryginału na blachę cynkową pokrytą gumą arabską.

Trawiacze stopniowo otrzymywali coraz trudniejsze klisze do trawienia podług orygina-

łów o złożonej technice. Wnoszono gilosze na rysunki proste i wprowadzano kolory.

Trawienie siatek odbywało się począwszy od trawienia skali tonów do trawienia ilustracji wnętrz i architektury.

Wprowadzono ćwiczenia retuszu na blasze, wstępne ćwiczenia do efektowania i prowadzono ćwiczenia z efektowania.

Pozatem trawiacze zajęci byli przy kopjowaniu negatywów kreskowych.

Prócz niezbędnych, przewidzianych programem, ćwiczeń, pracownie szkolne przyjmowały do wykonania prace na zamówienia zzewnątrz oraz wewnętrzne — na potrzeby szkoły. Dział drukarski wykonał na zamówienie ogółem 148 prac. Z większych prac wykonano: książkę objętości 8-miu arkuszy drukiem dwubarwnym p. t. „Stanisław August w pierwszym okresie swego panowania“ Ottona Rudziańskiego, w nakładzie 1000 egzemplarzy; dwie broszury na zamówienie Ministerstwa Wyzn. Rel. i Oświec. Publ. objętości 2-ch arkuszy każda, p. t. „Szkoła Zawodowa Dokształcająca dla dziewcząt“ oraz „Seminarjum Gospodarcze“ — po 3000 egz. nakładu każda; Sprawozdanie T-wa Kształcenia Zawodowego Grafików objętości 24 stron; Przewodnik Włoch — nakład 3000 egz.; bilety loteryjne dla Szkoły Sztuk Pięknych w nakładzie 10.000, druk trójbarwny; dyplomy na cegiełki i cegiełki na budowę Szkoły Handlu Morskiego i Techniki Okrętowej w Gdyni; dyplomy Ligi morskiej i rzecznej. Litografja wykonała mapy do pracy prof. Wielhorskiego — „Litwa etnograficzna“. Fotochemigrafja wykonała 22 prace.

Ogółem rachunek wytwórczości warsztatowej wykazał w roku sprawozdawczym zł. 15011 gr. 32 wpływów oraz zł. 8597 gr. 17 wydatków, dając w ogólnym wyniku zł. 7414 gr. 15 nadwyżki wpływów nad wydatkami.

Inwentarz Szkoły powiększył się przez nabycie maszyny drukarskiej M. A. N. cylindrowej, 2-torowej, firmy Augsburg - Nürnberg A. G. № 14175, wymiar formy 75×110 cm., kosztem dol. 4220.— oraz aparatu do odlewu walców drukarskich; prócz tego w ciągu roku szkolnego uzupełniano inwentarz szkolny przez nabycie brakujących narzędzi i pomocy szkolnych. Firma W. Główczewski ofiarowała szkole 1 szafę — suszarkę do działu litografji.

Dzięki wypożyczeniu przez Wojskowy Instytut Geograficzny do użytku szkoły aparatu fotograficznego wymiaru 50×50 cm. pracownia fotochemigraficzna mogła w roku ubiegłym znacznie rozszerzyć zakres swego działania.

Bibljoteka szkolna z 450 dzieł, powiększyła się do 527 dzieł kosztem kwoty zł. 1143,25.

W roku sprawozdawczym Bibljoteka otrzymywała następujące czasopisma: Grafika Polska, Przegląd Graficzny i Papierniczy, Przemysł Graficzny, Technika Graficzna, Wiadomości Graficzne, Rynek Papierniczy, Arts et Métiers Graphiques, Archiv für Buchgewerbe und Gebrauchs Graphik, Offset-Buch und Werbekunst, Typographische Jahrbücher, Photographische Korrespondenz oraz Commercial Art.

W dalszym ciągu szkoła odczuwa dotkliwy brak bibljoteki uczniowskiej. Zarówno słabe jest zaopatrzenie szkoły w pomoce naukowe z zakresu nauczania fizyki i materjałoznawstwa.

Kronika szkolna. W dniu 2 i 3 października 1927 roku urządzoną została roczna wystawa prac uczniów szkoły. Otwarcie wystawy zaszczycili swoją obecnością dyrektor Departamentu Szkolnictwa Zawodowego p. M. Jarniński, kurator Okręgu Szkolnego p. G. Zawadzki, prezydent miasta p. Słomiński oraz liczni przedstawiciele władz i instytucji. W godzinach popołudniowych podczas wystawy wyświetlany był film p. t. „Produkcja papieru“ oraz uruchamiane były wszystkie pracownie szkoły ilustrujące pracę grafika.

W drugiej połowie października 1927 r. urządzona została wycieczka uczniów szkoły celem zwiedzenia wystawy rysunków szkół czechosłowackich.

W dn. 30 stycznia 1928 r. odbyła się wycieczka pod kierownictwem dyrektora szkoły oraz prof. D-ra L. Kossakowskiego do Pabjanic dla zwiedzenia Pabjanickiej Fabryki Papieru Rob. Saengera i zapoznania się z jej produkcją.

Zawdzięczając przyznaniu przez Komitet T-wa Zachęty Sztuk Pięknych uczniom szkoły bezpłatnego wstępu na wystawy T-wa, umożliwiony został stały kontakt młodzieży z ruchem artystycznym.

W roku sprawozdawczym pracownie i urządzenia szkoły zwiedziły wycieczki studentów wydziału geodezyjnego Politechniki Warszawskiej oraz słuchaczów kursów bibljotekarskich.

WYCIECZKA SZKOLNA DO LEŚNEJ PODKOWY. GRUPA OGÓLNA.

W ciągu sprawozdawczego roku szkolnego utrzymywany był stały kontakt z rodzicami za pośrednictwem perjodycznych zebrań rodzicielskich.

Wybrany na Ogólnem Zebraniu Rodziców uczniów szkoły komitet w składzie p. p. Zagórskiego, Skrzyckiego i Kowalskiej zorganizował i utrzymywał swemi środkami bufet dla uczniów, czynny codzień pod opieką pań dyżurujących, oraz łożył środki na prowadzenie nauki śpiewu chóralnego.

W ostatnim dniu zajęć przed ferjami Bożego Narodzenia, staraniem Komitetu urządzona została wieczornica dla uczniów połączona ze staropolskim zwyczajem dzielenia się opłatkiem; w miłym nastroju przeciągnęła się ona do późnego wieczora, pozostawiając po sobie jaknajlepsze wrażenie.

Na zakończenie roku szkolnego w dn. 30 czerwca, Komitet rodzicielski urządził przyjęcie dla całej Szkoły podczas wycieczki do Leśnej Podkowy.

Wychowanie fizyczne. Brak sali gimnastycznej nie pozwolił zwrócić należytej uwagi na tak doniosłe znaczenie, jakie powinno posiadać w życiu szkolnem wychowanie fizyczne.

Z początkiem roku szkolnego zorganizowany został hufiec przysposobienia wojskowego, do którego należeli wszyscy uczniowie powyżej lat 16. Hufiec znajdował się pod kierownictwem p. kap. Danielkiewicza; opiekunem hufca z ramienia Szkoły był p. E. Falęcki.

Uczniowie młodsi w godzinach przysposobienia wojskowego zajęci byli ćwiczeniami gimnastycznemi.

Ćwiczenia, zarówno przysposobienia wojskowego jak i gimnastyczne, odbywały się w sali gimnastycznej Państwowej Szkoły Budownictwa przy ulicy Wspólnej 81.

Komitet Organizacyjny Święta Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego P. W. 21. P. P. W. i 36. P. P. L. A., przyznał Szkole dyplom za uzyskanie przez drużynę Szkoły w zawodach kolarskich międzyszkolnych II miejsca.

Rada Nadzorcza szkoły. W myśl §§ 19—27 Statutu Szkoły powołana została do życia Rada Nadzorcza Szkoły w składzie następującym:

inż. Lucjan Sztark—przedstawiciel Ministerstwa Wyzn. Rel. i Oświec. Publ.

dr. Konrad Ilski — przedstawiciel Magistratu m. st. Warszawy.

Witold Bogusławski — przedstawiciel Urzędu Zgromadzenia Drukarzy Właścicieli.

Lucjan Bogusławski — przedstawiciel Stowarzyszenia Zakładów Graficznych.

Bolesław Gajek — przedstawiciel Związku Zawodowego Drukarzy i pokrewnych Zawodów w Polsce.

Józef Zawiślak — przedstawiciel Związku Zawodowego Litografów, chemigrafów i pokrewnych zawodów.

Stanisław Leśniowski — przedstawiciel Muzeum Przemysłu i Rolnictwa.

Henryk Lilpop, Kazimierz Główczewski, Stanisław Orłowski — przedstawiciele Twa. Kształcenia Zaw. Grafików.

Stanisław Dąbrowski — Dyrektor Szkoły.

Bolesław Pisarkiewicz — przedstawiciel Rady Pedagogicznej Szkoły.

Rada Nadzorcza ukonstytuowała się w sposób następujący: Prezesem Rady wybrany został p. Henryk Lilpop, zastępcą prezesa — p. Stanisław Leśniowski, sekretarzem — p. Bolesław Pisarkiewicz.

SZKOŁA DOKSZTAŁCAJĄCA GRAFICZNA. Istniejąca przy Szkole Przemysłu Graficznego Szkoła dokształcająca, przeznaczona dla praktykantów zatrudnionych w zakładach graficznych, w roku sprawozdawczym czynną była w składzie 9 oddziałów, a mianowicie: klasa I — 3 oddziały, klasa II — 3 oddziały, klasa III — 2 oddziały i klasa IV — 1 oddział.

Nauczanie odbywało się w godzinach wieczornych od 16^{30} do 21.

Plan nauki przewidywał 12 godzin nauki tygodniowo w każdej klasie. Klasy III i IV, prócz nauki teoretycznej, miały przewidziane planem nauki, ćwiczenia praktyczne w odpowiednich pracowniach.

Rok szkolny w Szkole dokształcającej rozpoczęty został w dniu 5 września 1927 r. i trwał do dnia 22 czerwca 1928 r.

Na podstawie przeprowadzonych zapisów, przyjętych zostało 361 uczniów w tem 16 hospitantów.

Podług zatrudnienia przyjęci uczniowie dzielili się na następujące grupy:

składaczy	196
maszynistów drukarskich	92
litografów	22
fotochemigrafów	37
introligatorów	14

Do końca roku szkolnego uczęszczało 297 uczniów. Frekwencja miesięczna uczniów wahała się od 93,3% do 83,9% obecnych na wykładach.

Nauka w dokształcającej Szkole Graficznej zakończona została 30 maja, poczem w okresie od 4 — 15 czerwca uczniowie szkoły poddani zostali egzaminom przejściowym, względnie ostatecznym. Zakończenie roku szkolnego i rozdanie świadectw nastąpiło w dniu 22 czerwca 1928 roku.

Świadectwa ukończenia Szkoły Dokształcającej Graficznej uzyskali następujący uczniowie klasy IV-tej:

w oddziale składaczy — Bartuś Stefan, Brzostek Józef, Bukowski Marceli, Burakowski Zygmunt, Cichocki Tadeusz, Duniec Kazimierz, Dymek Eugenjusz-Bronisław, Eichorst Romuald, Jużda Jan, Łasica Tadeusz-Edmund, Makowski Jan, Pograniczny Czesław, Raciborski Kazimierz Eugenjusz, Robowski Klemens-Henryk, Śnieg Jerzy, Staniszewski Maksymiljan, Szymczakowski Wiktor, Sitek Władysław, Szymański Stefan - Władysław, Sułkowski Jan, Woźnicki Tytus-Romuald, Wypierowski Stanisław.

w oddziale maszynistów drukarskich — Burcewicz Józef, Laskowski Kazimierz, Lize Adam, Przybysz Mieczysław, Szrott Henryk-Edward, Zawłocki Józef.

w oddziale litografji — Filipczak Aleksander, Majewski Roman, i Mierzejewski Franciszek Józef.

Ogółem ukończyło w roku szkolnym 1927/28 Szkołę Dokształcającą Graficzną — 31 uczniów.

WYCIECZKA SZKOLNA DO LEŚNEJ PODKOWY. POSIŁEK.

SPRAWOZDANIE LEKARSKIE.

Zarówno Szkoła Przemysłu Graficznego jak i Szkoła Dokształcająca Graficzna miały w ciągu roku szkolnego zapewnioną opiekę lekarską. Na badania lekarskie lekarz szkolny poświęcał 3 godziny tygodniowo w Szkole Przemysłu Graficznego i 4 godz. tygodniowo w Dokształcającej Szkole Graficznej.

W wyniku przeprowadzonych w Szkole Przemysłu Graficznego badań stwierdzono, że na 86 zbadanych uczniów, 37 — ma wąską klatkę piersiową, 26 — powiększone gruczoły chłonne szyi; próchnicę zębów ma 35 uczniów, zapalenie dziąseł — 3; zapalenie spojówek — 8. Jaglicę miał jeden uczeń. Krótkowzroczność — 9. Ślady krzywicy 5; upośledzenie słuchu 4; zmiany w szczytach płucnych 8; wad serca — 6.

W Szkole dokształcającej z pośród zbadanych uczniów, 136 miało powiększone gruczoły chłonne szyi; próchnicę zębów — 91; zapalenie dziąseł — 30; zapalenie spojówek — 28; jaglicę miał jeden uczeń; krótkowzroczność — 12; ślady krzywicy — 5; garb — 1; upośledzenie słuchu — 5; zmiany w szczytach płucnych — 39; wady serca — 10; rzeżączkę — 7; zapalenie jąder — 1; rozszerzenie sznurka nasiennego — 6; pozatem 99 pali a 110 używa alkoholu.

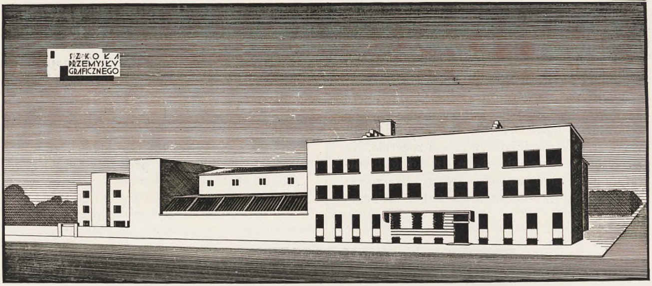
Jak widać z powyższego, stan zdrowotny uczniów, zwłaszcza Szkoły dokszcałcającej, jest niezadawalniający, co w dużej mierze przypisać należy niezrozumieniu zasad higjeny. Uświadomienie więc uczniów co do prawidłowych zasad higjeny osobistej i społecznej jest bardzo ważne i konieczne. Temu uświadomieniu były poświęcone godziny lekcji higjeny.

Badania psychotechniczne. W wyniku porozumienia Dyrekcji Szkoły z kierownictwem Pracowni Psychotechnicznej istniejącej przy Biu-

rze porady zawodowej Patronatu nad polską młodzieżą rzemieślniczą i przemysłową, uczniowie Szkoły Przemysłu Graficznego poddani zostali badaniom psychotechnicznym pod względem sprawności intelektualnej (uwaga, pamięć, inteligencja) oraz sprawności w pracy ręcznej (miara wzrokowa, czucie skórne, zręczność). Wynik przeciętny badań nad sprawnością intelektualną wykazał poziom dobry u 43% ogółu badanych uczniów, średni — u 55% oraz słaby — 2%; badania nad sprawnością w pracy ręcznej wykazały 65% uczniów o poziomie dobrym i 35% o poziomie średnim.

Wyniki badań psychotechnicznych poszczególnych uczni, z małemi wyjątkami, zgodne są z odpowiednimi spostrzeżeniami i oceną Szkoły.

Zdając sobie sprawę z doniosłości badań psychotechnicznych przy wyborze zawodu, Dyrekcja Szkoły wprowadza od początku roku szkolnego 1928/29 obowiązkowe badanie psychotechniczne dla nowowstępujących kandydatów do szkoły. W tym celu Dyrekcja Szkoły przystąpiła do opracowania warunków jakim winni odpowiadać kandydaci wstępujący na poszczególne działy szkoły.

WIDOK PERSPEKTYWICZNY NOWEGO GMACHU SZKOŁY
WEDŁUG PROJEKTU PROF. PRZYBYLSKIEGO.

BUDOWA GMACHU
SZKOŁY PRZEMYSŁU GRAFICZNEGO

Znaczne i stałe powiększanie się liczby uczniów uczęszczających zarówno do Szkoły Przemysłu Graficznego jak i do istniejącej przy niej Szkoły Dokształcającej Graficznej, szczupłość i prowizoryczność dotychczasowych pomieszczeń przy ul. Składowej 3, nieodpowiednie dostosowanie tych pomieszczeń do potrzeb technicznych Szkoły, utrudniające przeprowadzenie właściwej organizacji pracy w warsztatach szkolnych, a wykluczające dalszy rozwój Szkoły,— spowodowały konieczność wzniesienia specjalnego gmachu na pomieszczenie obu Szkół Graficznych. Zawdzięczając udzielonym przez M-wo W. R. i O. P. na cel powyższy zasiłkom, roboty budowlane rozpoczęto w lipcu 1928 r. na uzyskanym bod budowę Szkoły terenie o powierzchni 2250 m.^{2} położonym przy zbiegu ulic Zakroczymskiej i Konwiktorskiej, graniczącym tyłami, na całej swej długości, z nowo założonym Parkiem Traugutta. Dzięki konfiguracji placu i bezpośredniemu sąsiedztwu ogrodu, budynek szkolny będzie miał zapewniony doskonały dopływ powietrza i światła. Projekt gmachu sporządzony został przez prof. arch. Czesława Przybylskiego.

Kompozycja gmachu jest bezdziedzińcowa, ujęta w proste poważne bloki o charakterze szkolno - fabrycznym, odpowiadającym ściśle przeznaczeniu.

Wykonanie pomyślane jest w cegle i żelazobetonie z oblicowaniem ścian zewnętrznych szarą cegłą cementową.

Budynek zawierać ma w sobie trzy zasadnicze działy: dział nauczania teoretycznego, składający się z 9 klas ogólnych na 50 uczniów każda, jednego dużego audytorjum fizyko-chemicznego z sąsiadującemi gabinetami fizyki i chemji, dużej auli, obszernej czytelni dla uczniów wraz ze składnicą dla księgozbioru, muzeum zbiorów szkolnych i części administracyjnej na parterze. Drugi zasadniczy dział Szkoły przeznaczony jest dla ćwiczeń praktycznych w dziedzinie drukarstwa, litografji i fotochemigrafji wraz z ćwiczeniami pomocniczemi, jak np. introligatorstwo.

Dział ten zaprojektowany został według zasad obowiązujących w budownictwie przemysłowem, to znaczy z uwzględnieniem kolejności wykonywania poszczególnych etapów pracy i jest jakby przykładem wzorowo urządzonego zakładu graficznego. Dominuje w nim wielka, dwupiętrowa hala maszyn drukarskich i litograficznych z górno-bocznem oświetleniem na całej długości i bezpośrednio do niej przylegająca zecernia. Na pierwszem piętrze mieści się dział fotochemigrafji, na drugiem zaś sale rysunku odręcznego z północnem górno-bocznem oświetleniem. Trzeci wreszcie dział zajmuje bardzo małą przestrzeń i przeznaczony jest na mieszkanie dla administracji Szkoły i służby.

Budynek wyposażony będzie w najnowsze urządzenia instalacyjne, otrzyma też natryski dla uczniów, umieszczone w jasnem podziemiu tuż koło obszernych i dobrze wentylowanych szatni.

Kubatura całego budynku wynosi przeszło 19000 mt. sz., koszt zaś przewidywany jest na 1.300.000 zł.

PODSEKRETARZ STANU M. W. R. i O. P. p. CZERWIŃSKI WKŁADA PUSZKĘ Z AKTEM DO FUNDAMENTÓW GMACHU.

W dniu 15 września 1928 r. o godz. 11 rano odbyło się uroczyste poświęcenie fundamentów Szkoły oraz zamurowanie puszki z aktem pamiątkowym. W uroczystości tej wzięli udział: Podsekretarz Stanu Ministerstwa Wyzn. Relig. i Oświec. Publ. p. W. Czerwiński, dyrektor Departamentu Szkolnictwa Zawodowego p. inż. M. Jarmiński, Kurator Okręgu Szkolnego p. G. Zawadzki, Prezydent miasta p. Z. Słomiński, Komitet Budowy, oraz przedstawiciele Min. W. R. i O. P., Min. Przemysłu i Handlu, organizacji Przemysłu Graficznego i Związków Zawodowych, personel szkolny i uczniowie.

Po poświęceniu murów i krótkiem przemówieniu ks. prefekta K. Wójcika i powitaniu obecnych przez Prezesa Komitetu Budowy p. H. Lilpopa, zabrał głos Podsekretarz stanu p. Czerwiński, wygłaszając następujące przemówienie:

W imieniu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświeceniau Publicznego pozwalam sobie wyrazić jak najgoretsze pragnienie, aby dzieło, które dzisiaj rozpoczynamy, rozwijało się jak najpomyślniej. Niechaj ten gmach, pod który kamień węgielny założyć mamy, rośnie jak najprędzej, jak najszybciej, jak najpiękniej. Niech jak najpredzej nadejdzie ta chwila, kiedy w gmachu tym zapanuje ruch, życie i praca, praca skierowana prosto do tego celu, jakiemu gmach ten ma służyć.

Przy tej sposobności niech mi wolno będzie wyrazić najżywsze uznanie dla Towarzystwa Kształcenia Zawodowego Grafików, a w szczególności dla jego kierowników. Uznanie to wyrażam nietylko ze swego urzędowego obowiązku, ale w dużym stopniu w poczuciu obowiązku obywatelskiego. Bo się wszyscy zgodzimy na to, że w naszym kraju na szczególne podkreślenie i szczególne uznanie zasługuje ta inicjatywa społeczna, która nie jest t. zw. słomianym ogniem, ale która umie konsekwentnie i wytrwale zdążać do raz powziętego celu.

Towarzystwo Kształcenia Zawodowego Grafików, które w 10-tym roku swego istnienia podkłada murowane fundamenty pod dalszą swą działalność, daje tem jak najlepszy dowód, że jest tą inicjatywą społeczną, umiejącą zdążać wytrwale do raz wytkniętego celu.

Jestem przekonany, że połączone wysiłki Rządu i Towarzystwa — tej inicjatywy społecznej, doprowadzą wkrótce do tego, że zostanie nawiązana nić tej pięknej tradycji naszej w dziedzinie grafiki, że nawiążemy tę nić tradycji — do tych dawnych czasów złotego wieku, kiedy to grafikę polską naśladuję wiele krajów Zachodu, kiedy graficy polscy byli poszukiwani w Europie, kiedy z oficyn wychodziły dzieła, będące do dziś chlubą naszą, wywołującą rozkosz u miłośników tej dziedziny.

Jeszcze raz jak najserdeczniej gratuluję, wyrażając pewność, że chwila, o której mówię, nie jest tak bardzo daleka.

Po przemówieniu p. Podsekretarza Stanu, Prezes Komitetu budowy złożył sprawozdanie z dotychczasowej działalności, poczem nastąpiły przemówienia p. L. Bogusławskiego — w imieniu Rady Połączonych Organizacji Przemysłu Graficznego i p. Zawiślaka — w imieniu Związku Zawodowego Litografów.

Prezes Komitetu budowy odczytał akt erekcyjny o następującej treści:

DZIAŁO SIĘ W ROKU 1928 DNIA 15 WRZEŚNIA W M. ST. WARSZAWIE, W DZIESIĄTĄ ROCZNICĘ ODZYSKANIA NIEPODLEGŁOŚCI POLSKI WYSIŁKIEM NARODU POD PRZEWODEM MARSZAŁKA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO, KIEDY PREZYDENTEM RZECZYPOSPOLITEJ BYŁ IGNACY MOŚCICKI, PREZESEM RADY MINISTRÓW — PROF. DR. KAZIMIERZ BARTEL, MINISTREM WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO — DR. KAZIMIERZ ŚWITALSKI, A NA CZELE M. ST. WARSZAWY STAŁ PREZYDENT INŻ. ZYGMUNT SŁOMIŃSKI.

TOWARZYSTWO KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO GRAFIKÓW POWSTAŁE W ROKU 1918, MAJĄCE NA CELU WSPÓŁDZIAŁANIE W ROZWOJU PRZEMYSŁU GRAFICZNEGO PRZEZ KSZTAŁCENIE NOWYCH SIŁ FACHOWYCH W UTRZYMYWANEJ PRZEZ TOWARZYSTWO SZKOLE PRZEMYSŁU GRAFICZNEGO, PRAGNĄC DAĆ TRWAŁE PODSTAWY DALSZEMU ROZWOJOWI SZKOŁY, PRZYSTĄPIŁO, PRZY WYDATNYM WSPÓŁUDZIALE I POPARCIU MINISTERSTWA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO, DO BUDOWY GMACHU WYMIENIONEJ SZKOŁY WEDŁUG PROJEKTU PROFESORA POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ CZESŁAWA PRZYBYLSKIEGO, — I DOKONAŁO W DNIU DZISIEJSZYM POŚWIĘCENIA KAMIENIA WĘGIELNEGO GMACHU TEJ SZKOŁY.

KOMITET BUDOWY SZKOŁY PRZEMYSŁU GRAFICZNEGO STANOWILI: PRZEWODNICZĄCY — HENRYK LILPOP, NACZELNY DYREK-

TOR DRUKARŃ PAŃSTWOWYCH, PREZES TOWARZYSTWA KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO GRAFIKÓW; WICEPRZEWODNICZĄCY — STANISŁAW LEŚNIOWSKI, DYREKTOR MUZEUM PRZEMYSŁU I ROLNICTWA; CZŁONKOWIE: STANISŁAW DĄBROWSKI, DYREKTOR SZKOŁY PRZEMYSŁU GRAFICZNEGO; TADEUSZ DROZDOWSKI, PRZEMYSŁOWIEC, CZŁONEK ZARZĄDU TOWARZYSTWA KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO GRAFIKÓW; KAZIMIERZ GŁÓWCZEWSKI, PRZEMYSŁOWIEC, CZŁONEK ZARZĄDU TOWARZYSTWA KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO GRAFIKÓW; INŻ. FRANCISZEK EYCHORN — RADCA MINISTERJALNY MINISTERSTWA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO; INŻ. BONIFACY MONKIEWICZ — WIZYTATOR SZKÓŁ ZAWODOWYCH KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO WARSZAWSKIEGO; INŻ. ZYGMUNT SZMIDT, PRZEDSTAWICIEL MINISTERSTWA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

W CZASIE OBECNYM CZŁONKAMI ZARZĄDU TOWARZYSTWA KSZTAŁCENIA ZAWODOWECO GRAFIKÓW BYLI, OPRÓCZ JUŻ WYMIENIONYCH: STANISŁAW ORŁOWSKI, PRZEMYSŁOWIEC I RADNY MIASTA ST. WARSZAWY; RUDOLF OSMAN, PRZEMYSŁOWIEC; EDWARD TROJANOWSKI, PROFESOR SZKOŁY SZTUK PIĘKNYCH.

BUDOWĘ WYKONYWA PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWLANE P. F. „BRACIA HORN I RUPIEWICZ" S. A.

NA WIECZNĄ RZECZY PAMIĄTKĘ AKT TEN SPORZĄDZONO I WMUROWANO DO FUNDAMENTÓW SZKOŁY.

Po odczytaniu aktu i podpisaniu przez obecnych dostojników i gości, p. Podsekretarz Stanu dokonał wmurowania puszki z aktem.

WZORY PRAC WYKONANYCH W PRACOWNIACH SZKOLNYCH

ROCZNIK WYKONALI UCZNIOWIE KL. II i III-EJ W PRACOWNIACH SZKOŁY. DRUKOWANO NA PAPIERZE KREDOWYM ILUSTRACYJNYM TOW. AKC. „J. FRANASZEK", W WARSZAWIE. ODBIJANO NA MASZYNIE PŁASKIEJ DWUOBROTOWEJ FIRMY AUGSBURG-NÜRNBERG M. A. N. W ILOŚCI 300 EGZ. FARBĄ DWUTONOWĄ FABRYKI BERGER'A i WIRTH'A W LIPSKU. ZAŁĄCZNIKI № 1, 2, 3, 4 WYKONANE NA MASZYNIE PŁASKIEJ LITOGRAFICZNEJ. ZAŁĄCZNIK № 5 i WYKLEJKĘ WYKONANO NA MASZYNIE OFFSETOWEJ. ZAŁĄCZNIK № 6—KARTA TYTUŁOWA i JEDNA ZE STRONIC KSIĄŻKI ODBITEJ W PRACOWNIACH SZKOŁY W NAKŁADZIE 2000 EGZ. MOTYWY DEKORACYJNE KOMPONOWALI UCZNIOWIE SKŁADACZE KL. III-EJ. KLISZE WYKONANO W PRACOWNIACH SZKOŁY PODŁUG ZDJĘĆ P. STONAWSKIEGO. DRUK UKOŃCZONY ZOSTAŁ W DNIU 30 XI 1928 ROKU.

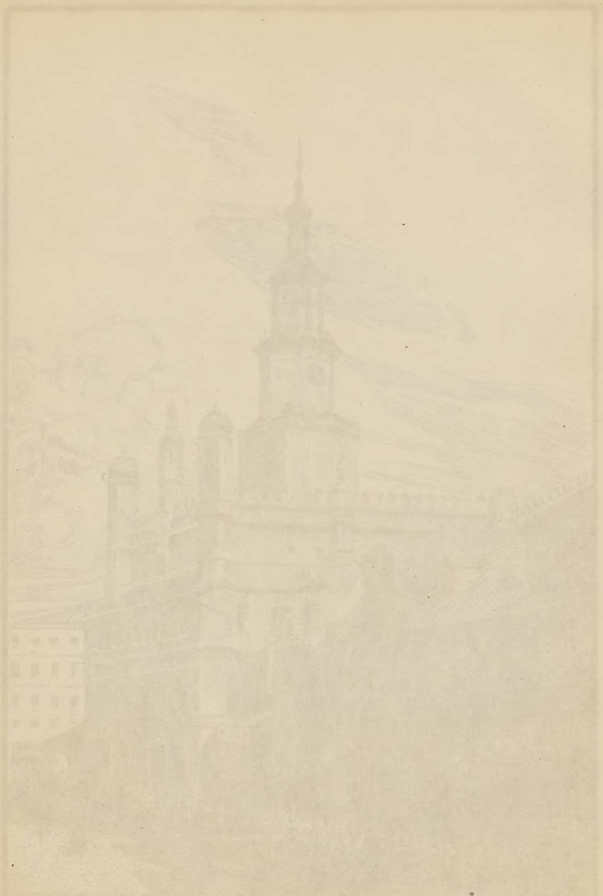
SZKOŁA PRZEMYSŁU
GRAFICZNEGO
W WARSZAWIE
SKŁADOWA 3
Tel. 57-27

PRZYJMUJE
ZAMÓWIENIA
NA WSZELKIE ROBOTY
WCHODZĄCE W ZAKRES
SZTUKI GRAFICZNEJ

DZIAŁY:
DRUKARSKI
LITOGRAFICZNY
FOTOCHEMIGRAFICZNY

ZAŁACZNIK № 1

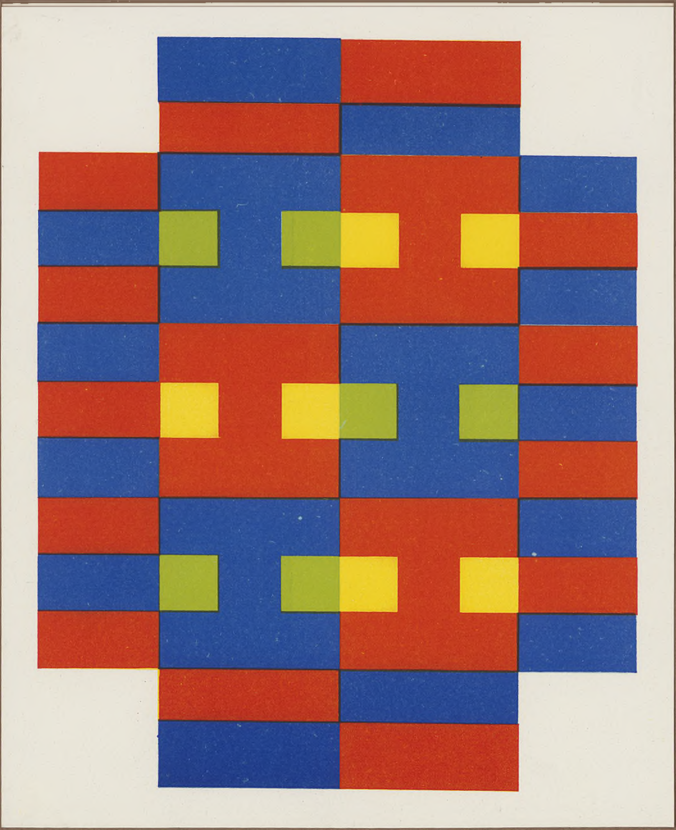

ZAŁĄCZNIK № 2

ZAŁĄCZNIK № 3.

ZAŁĄCZNIK № 4.

O t t o n
R u d z i a ń s k i

STANISŁAW AUGUST
w pierwszym okresie swego panowania 1764—1773

W a r s z a w a
S k ł a d o w a 3
Odbito w Szkole Przemysłu Graficznego
1 9 2 8

ZAŁĄCZNIK № 5.

Kandydatura Stanisława Augusta do korony polskiej.

W kwestji polskiej zajęła Katarzyna natychmiast stanowisko określone. Wobec przemożnych w Rzeczypospolitej wpływów rosyjskich, następstwo korony polskiej po Auguście III stawało się uzależnionem od Rosji; ta jej przewaga była tak jawna, że po śmierci Augusta III nikt z obcych książąt o tron polski się nie zgłaszał, musiał przejść kandydat rosyjski, a ten, wobec postawionej zasady, że koronę obejmie Piast, mógł pochodzić nie skądinąd, jak z łona głównych przywódców partji, trzymającej z Rosją, czyli z partji Czartoryskich. Sami Czartoryscy liczyli na przeprowadzenie księcia Augusta, wojewody ruskiego, lub jego syna Adama Kazimierza, generała ziem Podolskich. Katarzyna jednak, nie pomijając stronnictwa i rodziny Czartoryskich, wolała tego z nich, który nadto był dla niej miłym z innych powodów. Mówiła też, że „Poniatowski najmniej posiada środków do otrzymania korony najwięcej zatem wdzięczności będzie winien tym, z czyich rąk ją pozyska". Dosyć, że natychmiast po wstąpieniu na tron, pisała do Poniatowskiego między innemi: „posyłam niezwłocznie hr. Kayserlinga, jako posła do War-

ZAŁĄCZNIK № 5.

